

1 / 0 0 2 0

B - 68

20. VIII. 1948

ISAIKYMAS
POLIGONO STATUTAS

KARIUOMENĖS ŠTABAS, SPAUDOS IR ŠVIET. SK.

Kaunas :: :: :: :: 1937

BENDRYBĖS

1. Poligonas yra įvairių kariškų pratimų laukas, kur kas metai tam tikrais laikotarpiais kariuomenės vado nustatytu planu pratinasi kariuomenės dalys. Kaip pratimų laukas, poligonas priklauso Krašto Apsaugos Ministerijai, kuri rūpinasi jo įrengimu ir tikslingu naudojimu. Poligono miškų ūkis, suderintas su poligono paskirtimi, priklauso Žemės Ūkio Ministerijos.

2. Krašto Apsaugos Ministerijos ribose nuolatinė poligono priklausomybė yra tokia: betarpiškai jis yra poligono komendanto valdžioje, tiesiogiai — pėstininkų inspektoriaus valdžioje.

3. Kariuomenės pratimų laikotarpiams kariuomenės vado įsakymu sudaroma poligono vadovybė (poligono viršininkas, jo štabas) su įvairiomis laikino pobūdžio padedamosiomis įstaigomis. Ši vadovybė bendromis įguly tvarkymo taisyklėmis tvarko ir poligono naudojimą, bet tik siaura prasme, nieku būdu neliesdama tų tvarkymo sričių, kurios yra nuolatinės poligono vadovybės (žr. 2 str.) kompetencijoje.

POLIGONO KOMENDANTAS

4. Poligono komendantas betarpiškai priklauso pėstininkų inspektorius. Kariuomenės poligoninių pratimų metu įgulos reikalais jis priklauso poligono viršininko, kaip kad įgulos komendantas — įgulos viršininko.

5. Poligono komendantas turi:

- a) teikti pėstininkų inspektoriui poligono tvarkymo projektus ir tam reikalingų išlaidų sąmatas;
- b) rūpintis techniniu poligono įrengimu;
- c) žiūrėti, kad visas poligono turtas būtų tvarkingai laikomas ir tikslingai naudojamas;
- d) atstovauti Krašto Apsaugos Ministerijai turint reikalų su miškų administracija ir su kitomis valstybės ir savivaldybės įstaigomis;
- e) prižiūrėti, kad nebūtų peržengiamos poligone galiojančios taisyklės medžioklės, žūklės, uogavimo, grybavimo, malkavimo ir kitais reikalais;
- f) žiūrėti švaros visame poligone.

6. Santykiuose su kariuomenės dalimis poligono komendantas turi įgulos komendanto teises:

- a) jis prižiūri, kad būtų vykdomi poligono viršininko įsakymai įvairiais įgulos reikalais;

- b) prižiūri, kad už stovyklos ribų kariai laikytųsi drausmės, viešojo padorumo ir uniformos taisyklių; be to, prižiūri, kad kareiviai neišeitų iš stovyklų ribų be leidimų;
- c) tikrina sargybų ir patrulių tarnybą;
- d) poligono viršininko nurodymais sudaro taisykles poligono budėtojui, sargyboms, atskiriems postams, patruliams, jojomis ir t. t.;
- e) poligono viršininko nurodymais skirsto tarp atskirų dalių trobesius, rajonus ir nurodo bendrą jų sutvarkymą;
- f) nurodo maudyklas žmonėms ir arkliams ir sudaro maudymosi taisykles;
- g) nurodo vietas arkliams girdyti, skalbiniams skalbti, taip pat šulinius ir vietas, kur turi būti imamas vanduo gerti ir valgiui virti;
- h) nurodo dalims, iš kur imti medžiagą stovykloms įrengti ar pagražinti, malkas ir t. t.; pačios dalys neturi teisės kirstis nė vieno medžio be komendanto nurodymo; apskritai, įvairūs įrengimai ir pagražinimai turi būti daromi viršininkų priežiūroje tik su stovyklos viršininko žinia, kuris visais tais klausimais, o taip pat ir dėl miško medžiagos susitaria su poligono komendantu;
- i) ištikus gaisrui, poligono komendantas iššaukia iš dalių ugniagesių ir darbo koman-

das, kurių veiksmams vadovauja arba jis pats, arba kuris kitas paskirtas karininkas (smulkiau — žr. skirsnį „Priešgaisriniai nurodymai“);

j) paženklinama šaudymų kryptis žemėlapyje, iškabintame prie poligono štabo.

7. Poligono komendantui poligono tvarką prižiūrėti padeda: 1) poligono budėtojas, kurio bendrosios pareigos — kaip ir igulos budėtojo, o atskiros pareigos nustatomos tam tikra poligono komendanto instrukcija; 2) atskirų stovyklų komendantai, kurie bendruosius poligono komendanto nurodymus vykdo savo stovyklose.

8. Viešajai tvarkai palaikyti poligono komendantas pratimų laikotarpiams gauna tinkamo didumo lauko žandarų komandą (Lauko žandarų teises ir pareigas žr. 1 priede).

9. Įvairiems poligono darbams, poligono komendantui pritačius konkretų darbų vykdymo projektą, pėstininkų inspektoriaus rūpesčiu iš kariuomenės dalių surenkama komanda su reikalingu arklių ir vežimų skaičiumi.

Kariuomenės pratimų laikotarpiais, prireikus, poligono komendanto komanda gali būti papildoma poligono viršininko įsakymu įvairiais daliniais ar atskirais specialistais, nelygu darbo rūšis.

10. Poligono komendantas skiria vieną iš komendantūros karininkų poligono komandos viršininku, kuris komandos kareivių atžvilgiu turi kuopos vado teises.

11. Visi prikomandiruoti prie poligono štabo atskiri kareiviai (ryšininkai, pionieriai, šoferiai, raštininkai, sanitarijos ir veterinarijos puskarininkiai ir t. t.) drausmės ir vidaus tvarkos atžvilgiu betarpiškai priklauso poligono komandos viršininko. Daliniai, prikomandiruotieji su karininkais (pav., ryšių būrys, pionierių būrys), betarpiškai priklauso poligono komendanto.

POLIGONO NAUDOJIMAS

12. Visas poligono plotas turi būti tinkamai naudojamas. Be to, turi būti žiūrima, kad nė viena ginklo rūšis nedarytų savo pratimų vis tamė pačiame poligono plote.

13. Ypatingą dėmesį reikia kreipti į dalių kautynių šaudymą. Šaudymui vietos turi būti parenkamos tokios, kur būtų galima pratinti atskirus ginklus (šaulius, kulkosvaidžius, artileriją ir kitus) bendradarbiauti, kur būtų galima šaudyti ne tik frontine, bet ir šonine ugnimi. Visi įrengimai (uždangos, sekyklos ir t. t.) turi būti taip įrengiami, kad atitiktų tikslingiausią vietos išplanavimą šaudymo atžvilgiu.

14. Privatiniai laukai poligono ribose ir už poligono ribų gali būti naudojami tik visai išimtiniais, neišvengiamais atsitikimais ir tik su poligono viršininko leidimu ir poligono komendanto žinia.

Tiek privatiems savininkams, tiek ir valstybei (pavyzdžiui, miškuose) padarytiems nuostoliams įvertinti veikia nuolatinė komisija iš pirmininko — poligono komendanto ir narių: miškų urėdijos, vietos savivaldybės ir Valstybės Kontrolės atstovų.

Prieš prasidedant poligono pratimams, be kita ko, iš anksto turi būti paskelbiama vietos gyventojams, kad apie kiekvieną jiems padarytą nuostolį praneštų poligono komendantui ne vėliau kaip per 3 dienas.

Gyventojui pranešus, pats komendantas arba jo įgaliotas karininkas tikrina tuos nuostolius ir surašo trumpą protokolą. Tais atsitikimais, kai nuostolis padarytas dėl kieno nors nusizengimo arba nusikaltimo, poligono viršininkas skiria kvotą ir aiškina kaltininkus. Menkesnės bylos likviduojamos, nubaudus kaltininkus drausmės būdu ir jiems atsilyginus už nuostolius. Stambesnės bylos atiduodamos teismui.

Komisiją poligono komendantas sukviečia, atsižvelgdamas į reikalą, arba kai yra padaryti kokie žymūs neatidėtinai komisijos tikrintini nuostoliai, arba kai būna prisirinkęs didesnis protokolų skaičius.

15. Poligono komendantas turi taip tvarkyti poligono paviršių, kad pratimams jis būtų tinkamesnis ir įdomesnis.

Žolė ir krūmai, kur reikia, turi būti želdinami, kur reikia, piaunami.

Įvairius žemės darbus: apkasus, kliūtis, pakūklų vietas, kulk. lizdus ir t. t. dalys gali

daryti tik poligono viršininko leidimu ir su poligono komendanto žinia. Tie darbai turi būti daromi tvarkingai, bet kaip nerausiant poligono paviršiaus. Praėjus reikalui, visi tokie kasiniai, kur tik galima, tuojau pačių kariuomenės dalių (ar dalinių) turi būti gražiai užlyginti.

Pasibaigus atskiram poligono laikotarpiui, poligono viršininkas, kai reikia, iš anksto paskiria reikalingą skaičių žmonių (dalinių) poligono paviršiui sutvarkyti (užkasti, kasiniams užlyginti).

POLIGONO SUSKIRSTYMAS RAJONAIS

16. Poligono viršininkas taktiniams ir šaudymo pratimams skirsto rajonus ir nustato jų kraštutines ribas, žiūrėdamas saugumo.

Pratimai atliekami tik skirtame rajone, ir nė vienas jų negali būti išplečiamas už to rajono ribų.

17. Įvairių ginklų šaudymams, kur tik galima, skiriami atskiri plotai ar atskiras laikas, kad vienas kitam kuo mažiau kliudytų. Bendrosios šaudymo kryptys taip derinamos, kad būtų kuo geriau išlaikytas saugumas.

ŠAUDYMO ORGANIZACIJA

Šaudymo vadovybė ir pareigos

18. Poligoninio šaudymo pratimams (pagal patvirtintą planą) organizuoti ir kontroliuoti skiriami atskiri pėst. sunk. priemonių ir artilerijos šaudymo vadovai.

Planą vykdydami jie yra savarankiški. Jų nurodymai priimami kaip tiesioginių viršininkų nurodymai.

19. Jei platesnio masto šaudymai atliekami viename poligone, tai šaudymo vadovais būna pėst. ir artilerijos inspektoriai.

Jei šaudymai atliekami ne viename poligone, tai šaudymo vadovais (vyresniaisiais) skiriami kiti kuo daugiau patyrę šaudymo specialistai karininkai, kurie tokiais atvejais pavaduoja inspektorius, kaip vyriausius šaudymo vadovus.

Patys inspektoriai tokiais atvejais kontroliuoja šaudymus, atskirais ruožtais trumpiau ar ilgiau būdami tai viename tai kitame poligone.

20. Šaudymo vadovų pareigos yra:

- a) žiūrėti, kad pratimai eitų pagal nustatytus planus;
- b) žiūrėti, kad pratimuose būtų laikomasi veikiančių statutų, taisyklių ir instrukcijų;

- c) duoti nurodymų pratimams vykdyti;
- d) vienodinti mokymą dalyse vartojamų metodų atžvilgiu;
- e) skirstyti tarp dalių (dalinių) skirtą pratimams rajoną;
- f) tikrinti stovyklose dalių (dalinių) mokymą, ginklų ir įrankių priežiūrą ir duoti tam reikalui nurodymų.

21. Šaudymo pratimams pasibaigus, pėstininkų ir artilerijos inspektoriai arba iš jų pačių patirtų išpūdžių, arba iš vyresniųjų šaudymo vadovų gautų apyskaitų įvertina tuos pratimus, daro išvadas dėl bendro dalių (dalinių) parengimo ir apie tai, apyskaitų pavidalu, nustatytu laiku praneša kariuomenės vadui.

Šaudymo pratimų organizacija

22. S. priemonių ir artilerijos šaudymo vadovai ne vėliau kaip 24 val. prieš pratimą gauna iš poligono viršininko ugniavietes, šaudymo kryptis ir taikinių rajonus.

Kada, kur, kokie vienetai šaudo ir jų šaudymo kryptis poligono viršininkas iš anksto skelbia šaudymo vadovams, stovyklų viršininkams ir poligono komendantui.

23. Vykdamas s. priemonių šaudymo planą, vykdymo tvarką nustato s. priemonių šaudymo vadovas, o artilerijos — artilerijos šaudymo vadovas.

24. Vykdamas artilerijos šaudymo planą, dalių vadai, laikydamiesi artilerijos šaudymo vadovo nurodymų, organizuoja dalies pratimus ir būna tų pratimų vadovais. Kai reikia, dalių vadai skiria atskirus pratimų vadovus.

Kiekvienam pratimui dalyse iš anksto turi būti parengiami organizaciniai ir pratimų dokumentai, kurie pristatomi šaudymo vadovui: organizaciniai ne vėliau kaip 24 val., kiti dokumentai — 12 val. prieš pratimą.

Pratimams rajonus ir šaudymo kryptis artilerijos dalių vadai gauna iš anksto iš artilerijos šaudymo vadovo.

Atskirojo pratimo vadovas gautame rajone skirsto ugniavietes, sekyklas ir numato reikalingus taikinius.

25. Įvairius šaudymo planų keitimus dėl tam tikrų teisėtų priežasčių (pav., dėl blogo oro, šaudant su aviacija ir t. t.) šaudymo vadovai tuojau praneša poligono viršininkui, o pastarasis — Kariuomenės Štabui.

Šaudymo nagrinėjimas

26. S. priemonių šaudymo pratimai nagrinėjami laikantis atitinkamų statutų ir instrukcijų.

27. Artilerijos mokomieji šaudymai nagrinėjami vietoje po kiekvieno atskiro šaudymo. Grupės šaudymai — šaudymo pratimui pasibaigus. Ypatingai svarbūs, pamokomieji, pra-

timai dar gali būti nagrinėjami ir atskirai, dalies vadui vadovaujant. Tokio nagrinėjimo laiką, vietą ir dalyvius nustato dalies vadas, apie tai pranešdamas artilerijos šaudymo vadovui.

28. Šaudymo nagrinėjimo tikslas:

- a) išaiškinti šaudymo pamokomąsias puses;
- b) išaiškinti šaudymo klaidas ir nurodyti būdus toms klaidoms išvengti;
- c) duoti šaudymo vadovui ir nagrinėjime dalyvaujantiems aukštesniems viršininkams progos spręsti ir įvertinti šaudymo vykdymą, atskiro pratimo vadovo pasirengimą, dalies ir dalinio parengimą;
- d) duoti progos spręsti, kaip suprantamos ir mokomos šaudymo taisyklės ir instrukcijos, ir kokie yra pasitaikę tų taisyklių trūkumai.

29. Šaudymo nagrinėjimas turi apimti taktinę šaudymo pusę (jei ji per pratimą buvo liečiama) ir šaudymo techniką.

Šaudymo apyskaita

30. S. priemonių šaudymo pratimų apyskaitos sudaromos pagal atitinkamus statutus.

31. Po kiekvieno artilerijos mokomojo šaudymo ir šaudymo lėktuvui sekant baterijų vadai sudaro kiekvienam karininkui atskirai baterijos šaudymo apyskaitą, kurią koman-

dos tvarka pristato artilerijos šaudymo vadovui ne vėliau kaip per 2 dienas po šaudymo.

32. Grupės šaudymo apyskaitą sudaro grupės vadas. Ją komandos tvarka pristato artilerijos šaudymo vadovui. Šaudymo lėktuvui sekant apyskaitos nuorašą dalies vadas siunčia aviacijos štabo viršininkui.

33. Šaudymo apyskaitų atitinkamose vietose viršininkai ir šaudymo vadovas (art. inspektorius) rašo šaudymo įvertinimą.

34. Prie šaudymo apyskaitų turi būti pridėti atitinkami šaudymo dokumentai (rašyti įsakymai, skemos, ir t. t.).

35. Šaudymo apyskaitų formas nustato artilerijos inspektorius.

Šaudmenys

36. Poligoniniam šaudymui reikalingas šaudmenų kiekis numatomas kariuomenės vado patvirtintais „šaudmenų skaičiavimo lapais“, kurie pridėti prie atitinkamų šaudymo planų.

37. Į poligoną šaudmenis pristato Ginklavimo Valdyba. Dalys joms reikalingą šaudmenų kiekį iš Ginklavimo Valdybos išgauna nustatytais reikalavimais.

38. Šaudmenų naudojimas. Pėstininkų s. priemonių šaudmenų naudojimas pagal s. k. šaudymo planą ir šaudmenų skaič.

lapą priklauso nuo s. priemonių šaudymo vadovo, o artilerijos šaudmenų naudojimas pagal art. šaudymo planą ir šaudm. skaič. lapą — nuo art. dalių vadų. Tačiau tam tikra art. šaudmenų dalis atskiru nurodymu gali būti laikoma artilerijos šaudymo vadovo valdžioje.

39. Tiek Ginklavimo Valdybos, tiek dalių šaudmenys laikomi poligono komendanto nurodytose vietose, kurios turi kaip galint geriau tikti saugumo reikalavimams.

Už dalių šaudmenų tinkamą laikymą ir apsaugą atsako dalių vadai.

Taikinių karininkas

40. Taikiniams tvarkyti šaudymo rajonuose poligono viršininkas skiria taikinių karininkus, kurie betarpiškai priklauso atitinkamų šaudymo vadovų.

41. Šaudymų vadovų nurodymais taikinių karininkai gauna iš poligono komendanto (arba per jį iš dalių) reikalingus žmones ir priemones taikiniams vietoje pastatyti ir atvaizduoti.

42. Rengdami taikinių lauką, taikinių karininkai vadovaujasi atskiro pratimo vadovo nurodymais, kuriuos savo ruožtu kontroliuoja atitinkamas šaudymo vadovas, prireikus, įsakdamas pakeisti taikinių išdėstymą.

43. Taikinius taikinių karininkai gauna iš poligono komendantūros, su kuria ir atsi- skaito.

Saugumas

44. Poligono komendanto rūpesčiu prie poli- gono štabo (lauke, vitrinoje) turi būti poli- gono žemėlapis su pažymėtomis (raudona spalva) saugumo ribomis. Tokie pat žemėla- piai turi būti kiekvienoje stovykloje prie sto- vyklos štabo. Už saugumo ribų sužymėjamą stovyklų žemėlapiuose atsakingi: tiesiogiai — polig. komendantas, betarpiškai — stovyklų komendantai.

Apsaugos priemonės

45. S k e l b i m a s. Ne vėliau kaip dvi sa- vaitės prieš poligoninį šaudymą poligono ko- mendantas turi raštu pranešti vietos vyres- nybei, kad ši apie tai paskelbtų gyventojams, nurodydama visa tai, kas draudžiama, prime- nama, paaiškinama ir t. t. Be kita ko, turi būti skelbiama, kada bus kasdien pradedama ir kada baigiama šaudyti.

46. Vėliavos, skersliai, parašų lentos. Aukštesnėse arba šiaip ryškesnėse vietose statomi stiebai, ant kurių prieš šau- dymo pradžią iškeliamos raudonos vėliavos, o naktį raudoni žibintai.

Nevieši keliai ir mažesnieji vieškeliai už- kertami iškabinus išpėjamasias lentas su ati- tinkamais parašais, padarius skerslius (bū- mus), vartus, ar kitu panašiu būdu. Stambes- nieji vieškeliai ir plentai užkertami pastačius postus.

47. A p s a u g a. Šaudymo rajonams sau- goti, kad šaudymo metu niekas neperžengtų jų saugumo ribų, kiekvienam jų skiriama ap- sauga su viršininku karininku priešaky.

48. Apsaugos tarnybos tvarkymas yra po- ligono komendanto reikalas. Jis ją tvarko su- sitardamas su šaudymo vadovais ir laikyda- masis poligono viršininko įsakymų.

49. Betarpiškai už atskiro rajono išorinę apsaugą atsako to rajono apsaugos viršinin- kas, kuris statydamas apsaugą žiūri, kad ra- jono viduje nebūtų žmonių ir gyvulių. Sutvar- kęs apsaugą (išstatęs apsaugos postus, užda- ręs skerslius ir t. t.) ir, jei reikia, patikrinęs jos tvarkingumą, apsaugos viršininkas būna prie atitinkamo šaudymo vadovo.

50. Apsauga kiekvieną šaudymo dieną turi būti išstatyta visą valandą prieš pradedant šaudyti ir nuimta tik tada, kai šaudymo va- dovas pasakys apsaugos viršininkui, kad šau- dymas baigtas, ir, be to, kai bus susprogdinti nesprogusieji sviediniai ir minos.

51. Tais atvejais, kai gretimų rajonų apsau- gos viena kitą papildo, jos gali būti nuima- mos tik vienu metu. Prieš nuimant jų virši- ninkai turi tarpusavy susižinoti, ar jau gali-

ma nuimti. Normalus susižinojimas — telefonu.

52. Kai tik kuriame rajone pirmiau pasibaigia šaudymas, jo apsaugos viršininkas tuoj vyksta prie jam paskirto telefono ir laukia, kol gaus iš kito apsaugos viršininko pranešimą, kad ir jo rajone viskas baigta ir kad apsaugą galima nuimti.

Jei kuriam apsaugos viršininkui telefonas toli, tai čia turi būti raitas ryšio žmogus.

53. Apsaugos žmonės turi gerai mokėti savo pareigas. Prieš išstatydamas apsaugos viršininkas turi juos patikrinti ir kas reikia papildomai jiems išaiškinti.

54. Šaudymas turi prasidėti tik po to, kai apsaugos viršininkas praneš šaudymo vadovui, jog rajonas laisvas ir apsauga išstatyta. Šaudoma ne ilgiau kaip ligi tos valandos, kuri nustatyta ir paskelbta.

55. Saugumo laidavimas šaudymo pratimų rajonuose šaudymo metu yra šaudymo vadovo pareiga. Šaudymo vadovai atsako už ugniaviečių, sekyklų ir priekinių sekėjų saugumą. Jie turi žiūrėti, kad vykdytojai nepadarytų pavojingų atstumo ir krypties klaidų ir kad joms išvengti pavartotų visas priemones.

Apskritai, kiekvienas šaudymo vadovas turi taip tvarkyti šaudymą savo rajone, kad nebūtų pavojaus nei to rajono ribose, nei už jo ribų.

56. Šaudymo vadovas nustato ugniaviečių, sekyklų, taikinių rajonus, tiksliai apibrėždamas jų ribas, pavojingus plotus. Jis nurodo vietovėje orientierius (vietiniais daiktais bei įkaltomis gairėmis), kurie žymi šonuose kraštutines galimas šaudymo kryptis, o tolyje — artimiausią ir tolimiausią galimą šaudymo ribą.

57. Atskiro šaudymo pratimo vadovas, pagal nurodytus jam šaudymo vadovų orientierius, nustato kraštutines galimas šaudymo kryptis busolės duomenimis ir kraštutinius galimus šaudymo tolius (mažiausį ir didžiausį). Šie duomenys per baterijų vadus perduodami ugnies būriams.

58. Vyresnysis karininkas, šaudančiam komanduojuojant tokius busolės ir taikiklio duomenis, kurie prašoka nustatytas galimas ribas, ugnies nevykdo ir tuojau apie tai praneša šaudančiam.

59. Būrių vadai pagal gautus busolės duomenis ir atstumus suranda kiekvienam pabūklui kraštutinius kampo ir taikiklio (mažiausį ir didžiausį) duomenis, kuriuos užrašo pabūklo skyduose. Pabūklų viršininkai ir taikytojai turi akylai sekti komanduojuojamus duomenis ir kai tik šie duomenys prašoka saugumo ribas, nešauti, bet tuojau pranešti būrio vadui.

Pastaba: Ieškant mažiausio taikiklio, kuris atitiktų artimiausią galimą šaudymo ribą, reikia dar atsižvelgti į saugumą šaudant per sekyklose esančius žmones.

60. Taikinių tarnybos saugumu rūpinasi taikinių karininkas.

61. Saugumo ribos:

A. Šaudant iš šautuvų, lengv. arba s. kulk. — žr. G-30 stat. 280 ir 281 str. ir 49, 50 brėžinius.

B. Svaiddant rankines arba šautuvines granatas pakanka 200 m į visas puses nuo svaidymo vietos.

C. Šaudant iš automatinių pabūklų — taikomos tos pačios taisyklės, kaip s. k., tik šaudyklos ilgis turi būti ne mažesnis kaip 5500 m.

D. Šaudant iš minosvaidžių — žr. 81 mm minosvaidžių šaud. st. skirsnį saugumas.

E. Šaudant iš lauko patrankų ir lengv. lauko haubicų:

Pavojingi plotai —

1. ugniaviečių priešaky (šaudymo kryptimi) — 1000 m šaudant kovos sviediniais ir 100 m šaudant manevriniais sviediniais;

2. šiapus taikinių (skaitant nuo artimesnės taikinių rajono ribos) — 600 m šrapneliams ir 1000 m granatoms;

3. anapus taikinių (skaitant nuo tolimesnės taikinių rajono ribos) — 3000 m; jei kritimo kampas arti 25° arba daugiau, tai už taikinių pavojingas plotas yra 1500 m;

toks pat pavojingas ploto dydis (1500 m) bus ir šaudant į didžiausią (tam tikru sviediniu ir pilnu užtaisu) pabūklo šaudymo tolį.

4. Abipus šaudymo krypties (po lygiai) pavojingas ruožas yra: nuo ugniavietės iki taikinių — 300 m lauko patrankoms ir 500 m lengvosioms lauko haubicoms; ties taikiniais — 1500 m.

Ruožai matuojami statmenai nuo kraštutinių duotų šaudymo krypčių į išorinę pusę.

5. Statyti pabūklus ugniavietėje gilumon galima tik tokiu atstumu, kuris ne didesnis už gretimų pabūklų tarpekį.

Tarpekis tarp gretimų baterijų ugniaviečių turi būti ne mažesnis kaip 200 m, o atstumas (tarp ribų, kuriose yra tos baterijos) — ne didesnis kaip $\frac{1}{4}$ tarpeklio.

Nesprogusių sviedinių (minų) sprogdinimas

62. Nesprogusiems sviediniams (minoms) sekti ir registruoti dalių vadai skiria atskirus karininkus, kurie turi sudaryti tinkamas orientavimosi skemas ir vesti užrašus (žr. 2 priedą). Sprogdina dalių ginklų technikai. Sprogstamąją medžiagą dalims tiekia Ginklavimo Valdyba.

63. Sprogdindamas, ginklų technikas iš jam duotos komandos sudaro betarpinę sprogdinimo vietos apsaugą ne mažesniu kaip 500—

700 m spinduliu. Sprogdinimo išdavas kas kartas praneša dalies vadui.

64. Jei iš suregistruotų nesprogusių sviedinių (minų) skaičiaus vieno ar kito nepavyktų surasti, tai dalies vadas įsako toliau ieškoti. Jei jų nepavyktų surasti per 2 dienas, tai dalies vadas praneša poligono komendantui, kartu patiekdamas ir visas tas žinias (skemas, paaiškinimus), kurios reikalingos tolimesniam ieškojimui, o poligono komendantas tuojau praneša poligono viršininkui. Poligono viršininkas, atsižvelgdamas į reikalą, organizuoja nuodugnų sviedinių (minų) ieškojimą (žr. 3 priedą).

65. Kiekvienos dalies (dalinio) vadas, atvykęs į poligoną, turi kalte įkalti savo valdiniams dėl nesprogusių sviedinių (minų) štaiką:

„Nesprogę degtuvai su užtaisais, atskiri degtuvų užtaisai ir nesprogę sviediniai (minos) neturi būti liečiami, nes pavojingi gyvybei. Užkasti arba taip palikti juos žemėje, kad ir giliai, draudžiama. Radėjai turi tik gerai pažymėti jų vietas ir tuojau komandos tvarka pranešti poligono komendantui“.

Suvartotų šaudmenų liekanos

66. Sprogusių granatų arba minų skeveldros, šrapnelių indai ir kitos liekanos turi būti surenkamos.

Rinkimą organizuoja šaudančios dalies (dalinio) vadas. Tam reikalui skiria tam tikrą komandą, kuri renka tuojau, dienos šaudymams pasibaigus.

Su surinkta medžiaga dalys elgiasi kaip nurodyta Ū-1 taisyklėse 917 ir 1031 str.

67. Šaudmenų arba jų liekanų savavališkas rinkimas ir pasisavinimas baudžiamas, kaip valstybinio turto pasisavinimas. Apie tai poligono komendantas išpėjamai skelbia tam tikrose lentose stovyklos pakelėse ir prie įvažiavimų į poligoną. Be to, vietiniai gyventojai turi būti išpėti ir per savo vyresnybę.

TAKTINIAI PRATIMAI

68. Visas taktinis mokymas poligone tvarkomas pagal kariuomenės vado nustatytą planą.

69. Ligi sujungtų ginklų pratimų taktinį mokymą organizuoja ir tikrina divizijų vadai ir ginklų viršininkai — kiekvienas tų kariuomenės vienetų, kurie jo nuolat priklauso, ir tų, kurie vadovybės nurodymu pavesti jam laikinai.

Artilerijos dalių vadų planai, prieš tvirtinant juos divizijos vadui, turi būti patiekiami artilerijos inspektoriui patikrinti ir nuomonei pareikšti.

70. Sujungtų ginklų pratimus organizuoja ir tikrina poligono viršininkas. Be

to, atskiras ginklų rūšis stebi: pėstininkus ir artileriją — atitinkami inspektoriai (ar jų atstovai), o kitas ginklų rūšis — atitinkami ginklų viršininkai (ar jų atstovai).

71. Savo pastabas inspektoriai ir ginklų viršininkai (ar jų atstovai) renka savo atskiroms poligoninių darbų apyskaitoms.

PRIEŠGAISRINIAI NURODYMAI

72. Gaisro pavojus poligone labai didelis. Todėl ypatingai svarbu: 1) išvengti gaisrų, laikantis tam tikrų privalomų nurodymų; 2) ištikus gaisrui, mokėti jį gerai organizuotai gesinti.

73. Miškų gaisrai yra tokie:

- 1) pažemio gaisras, kai dega sausa žolė, senos skujos, žagarai, durpynas ir t. t.;
- 2) viršūnių gaisras, kai pažemio gaisras pereina į šakas ir viršūnes daigynuose ir ploname miške;
- 3) kamblių (liemenų) gaisras, kai dega medžių kambliai arba paruošta statybos medžiaga.

74. Miškų, viržynų (šilų) ir palių gaisrus dažniausiai galima pažinti jau iš tolo. Kai dega miškas, ypač skujotas, dūmai juodi. Viržynų (šilų) ir palių gaisrų dūmai šviesūs, beveik balti.

75. Poligono ribos, susitarus su miškų administracija, turi būti taip tvarkomos, kad poligone ištikęs gaisras negalėtų plėstis į greitimus miškus. Tam reikalui tinka plačios (10 m) kvartalinės linijos, o skujotuose miškuose, be to, dar bent 3-jų eilių lapuotų medžių pakraščiai.

76. Šaudantieji daliniai (kuopa, baterija, eskadronas) visada turi turėti gaisrui gesinti komandas, ne mažesnes kaip 1 skyrius, ap rūpintas kastuvais, kirviais ir kitomis priemonėmis miško gaisrui gesinti.

77. Kaitroje taikiniai neturi būti statomi tokiose vietose, kur greitai gali kilti gaisras, jei to gaisro plėtimuisi koku nors būdu neužkirstas kelias. Geriausia yra, naudojant reikalingas saugumo priemones, iš anksto nudeginti pažemį tose vietose, kur numatoma statyti taikinius.

78. Jei šaudymo metu taikinių rajone arba šia kryptimi būtų pastebėti gaisro dūmai, tai pastebėjęs gaisrą dalinys šaudymą tuoj nutraukia, praneša telefonu arba poligono vadovybės nustatytu ženklu gaisro kryptimi šaudantiems daliniams, kad ugnį nutrauktų ir kuo greičiausiai griebiasi priešgaisrinių priemonių. Gaisrui plečiantis pranešama poligono komendantui.

79. Kūrenti laužus, mėtyti degančius arba smilkstančius daiktus: degtukus, nuorūkas ir t. t. griežtai draudžiama. Šis draudimas turi būti artimesniųjų viršininkų dažniau pri-

menamas. Be to, žymesnėse vietose verta pastatyti lentas su atitinkamais parašais.

Užkurtos lauko virtuvės taip pat sudaro didelį pavojų. Imant jas su savim į pratimus, reikia kas kartas duoti nurodymų, kad jos būtų laikomos tik tokiose vietose (ant kelio, smiltyne ir t. t.), kur jokio gaisro pavojaus nėra.

80. Gavęs pranešimą apie gaisrą, poligono komendantas turi pasirūpinti, kad ugniagesių ir darbo komandos su gesinimo įrankiais: kastuvais, kirviais, žagrėmis ir t. t. kuo greičiausiai būtų gabenamos į gaisro vietą.

81. Gaisro gesinimo darbams vadovauja poligono komendantas. Ligi jis atvyks, vadovauti turi vyresnysis gaisro vietoje esančių viršininkų.

Visi gesinimo darbai vykdomi sutartinai su poligono miškų administracija.

82. Gaisro gesinimo vadovas turi skubiai susivokti, koks yra gaisro plotas, kad galėtų spręsti, ar gesinti puolamai, ar ginti tam tikrą liniją.

83. Pažemio gaisras gesinamas:

a) plakant ugnį žaliomis šakomis; gesintojai susirikiavę į eilę puola ugnį iš šono; už gesintojų nugarų liepsnos nebeturi būti;

b) kasant maždaug 50 cm platumo griovelius ir metant žemę į gaisro pusę;

c) ariant vagas ir žemę verčiant taip pat į gaisro pusę.

Niekas neturi būti per daug arti ugnies. Artimesnieji gesintojai turi būti laiku išpėjami, jei pažemio gaisras pereina į viršūnių gaisrą.

84. Viršūnių gaisras duoda tokį karštį, kad gesinti puolamai visai neįmanoma. Norint užkirsti kelią gaisrui plėstis, turi būti numatoma linija, ligi kurios jam plėstis tenka leisti, ir čia tuojau prakirsti prošvaistes.

85. Kamblių (liemenų) gaisras gesinamas užberiant ugnį smėliu. Paruoštų rąstų krūvos turi būti tuoj išardomos ir taip pat apiberiamos smėliu.

86. Viržynų (šilų) gaisras gesinamas kaip pažemio gaisras.

87. Gesinant palių gaisrą, kai jau suspėjo giliai įdegti, kasami apie 2 m platumo grioviai ligi smėlio, akmenuoto podirvio ar vandens. Žemes reikia mesti į gaisro pusę.

Jei dar nesuspėjo giliai įdegti, tai gali pavykti užgesinti laistant vandeniu.

88. Saugumo priemonės užgesinus gaisrą. Kai liepsna užgesinta, gaisro plote reikia ieškoti, ar nerusena kur nors nepastebima ugnis. Suradus, tokias vietas reikia užberti smėliu.

Gaisro vadovas, ligi neįsitikins, kad ugnis tikrai jau nebeatsigaus, palieka gaisro sąrgybą, kuri, prireikus, pati imasi reikalingų priemonių.

89. Dalys prieš vykdamos į poligoną turi būti pamokytos, kaip išvengti gaisro ir kaip jį gesinti.

90. Trobesių gaisrai gesinami paprastomis taisyklėmis. Šaudmenų sandėlio gaisrui gesinti negali būti iš anksto duodama taisyklių. Vadovas turi kas kartas pats susivokti, ar dar galima gelbėti šaudmenis ir gesinti sandėlį, ar dėl pavojaus žmonių gyvybei jau reikia palikti jį degti, o imtis tik priemonių kitiems trobesiams apsaugoti.

STOVYKLŲ IŠPLANAVIMAS IR VIDAUS TVARKA

91. Palapinių stovyklų išdėstymas turi būti gražus, simetringas. Palapinės turi būti gerai išlygintos, pakankamai atstu nuo tako; už palapinių, antroje linijoje — gurguolės; trečioje — arkliai. Už arklių, kur nors nuošaliau, turi būti tvarkingai įrengtos išvietės.

Tarp atskirų dalių turi būti pakankamai ryškūs, tiesūs tarpai. Keliai gurguolėms įvažiuoti ir išvažiuoti — tik iš šonų.

92. Viršininkų palapinės — bendroje linijoje, centrinėje savo dalies ar dalinio vietoje. Stovyklos viršininko palapinė — centrinėje visos stovyklos vietoje, kiek ryškiau išskirta. Greta jos iš kairės — stovyklos budėtojo palapinė, dar kairiau — tlf. centrinė.

93. Kai geras oras, palapinių kraštai turi būti pakeliami, kad prasivėdintų ir nepūtų.

94. Prieš kiekvienos dalies ar dalinio palapinės per vidurį turi būti vienodos ir vienodai pritaissomos lentelės su sutrumpintais dalių ir dalinių pavadinimais.

95. Stovyklų budėtojai, atskirų dalių ir dalinių budėtojai skiriami vidaus tarn. stat. taisyklėmis.

96. Prieš kiekvieną kuopą ar jam lygų dalinį turi būti šautuvu ginkluotas tvarkininkas, aprūpintas švilpuku. Tvarkininkai turi greit ir aiškiai paduoti per visą stovyklą komandas, trumpus paliepimus ir visa tai, kas turi nuaidėti per visą stovyklą.

97. Atvykus į stovyklą kariuomenės vadui, kariuomenės štabo viršininkui arba poligono viršininkui, pirmasis pastebėjęs tvarkininkas sušvilpia, kiti pakartoja. Pagal švilpuką dalinių budėtojai išbėga į liniją ir atsistoja prie savo dalinių lentelių iš kairės, kairiau jų — tvarkininkai. Dalių budėtojai atsistoja kairiau dalių lentelių. Stovyklos budėtojas prieina raportuoti.

98. Patikrinimas 20 val. Patikrinimui visos dalys susirikiuoja stovyklų viršininkų nustatyta tvarka.

99. Poilsio laikas stovyklose turi būti griežtai tvarkomas. Nuo 21 val. ligi kėlimosi turi būti visiška tylą. Pagarbai nekomanduojama, raportuojama pusbalsiai. Darbai prie virtuvių turi būti taip tvarkomi, kad nebūtų bildėsio. Malkos turi būti skaldomos dieną.

100. Kėlimasis — pagal trimitą.

101. Stovyklų rajonų ribas nustato poligono komendantas poligono viršininko nurodymais (ne toliau kaip per $\frac{1}{2}$ km nuo stovyklos pakraščių). Šios ribos peržengimas be leidimo yra savavališkas pasišalinimas. Stovyklų viršininkai turi griežtai sutvarkyti savo stovyklų gyvenimą vid. tarn. statuto taisyklėmis.

Leisti už stovyklų rajonų ribų galima tik ypatingais atsitikimais.

102. Maudytis stovyklų viršininkai leidžia tik komandomis. Komandą veda karininkas. Maudyklų vietas nustato poligono komendantas, o maudymosi laiką valandomis stovyklų viršininkai. Vykdo stovyklų komendantai. Maudytis nustatytomis valandomis budėti maudykloj stovyklų viršininkai skiria karininkus, kurie betarpiškai priklauso stovyklų komendantų. Prie budėtojų turi būti sanitarijos puskarininkiai ir gelbėjimo komandos su reikalingu skaičiumi valčių ir gelbėjimo priemonių (virvių, karčių ir t. t.). Pavojingos vietos (sūkuriai, gylės) turi būti įsakmiai pažymimos.

Kiekvienai atskirai maudyklai smulkesnes taisykles nustato poligono komendantas.

SANITARIJOS IR VETERINARIJOS TARNYBA

103. Poligono sanitarijos ir veterinarijos tarnybos tvarkomos atitinkamų viršininkų. Gavę iš Kariuomenės Štabo nurodymus nu-

matomų poligoninių pratimų reikalu, jie kas metai iš anksto sudaro ir pristato kariuomenės vadui patvirtinti savo tarnybų organizavimo planus ir paskui juos vykdo.

Poligono sanitarijos ir veterinarijos tarnybos tvarkomos tais pačiais pagrindais, kaip ir įgulos sanitarijos ir veterinarijos tarnybos (žiūr. Vidaus tarn. stat. V d. „Įgulos tarnyba“ 29—34 str.).

Poligono sanitarijos ir veterinarijos karininkai per kiekvieną atskirą poligono laikotarpį turi būti tie patys. Be to, jie visada turi būti komandiruojami bent 1—2 dienas anksčiau, kad gerai susipažintų su poligono sanitariniu ir veterinariniu būviu. Savo reikalavimus dėl tam tikrų įrengimų (maudyklų, girdyklų, arklių pastogių, išviečių ir t. t.) jie iš anksto patiekia poligono komendantui.

POLIGONO IR MIŠKŲ ADMINISTRACIJOS SANTYKIAI

104. Miško eksploatacija pagal miškų ūkio taisykles priklauso miškų administracijos.

105. Kad poligono paviršius bei miškai būtų tinkamesni įvairiems taktikos ir šaudymo pratimams, visi numatomi kirtimai turi būti suderinami su poligono komendanto pageidavimais; numatomos kirsti biržės turi būti iš anksto, prieš vykdant darbus, pėstininkų inspektoriaus patvirtintos.

106. Darbai vykdomi poligono komendantu skirtu laiku.

107. Mišką saugoja miškų administracija.

108. Medžioti, žvejoti, gyvulius ganyti, uogauti, grybauti ir t. t. poligono plotuose be poligono komendanto leidimo draudžiama.

Poligono komendantas gali leisti tik tokiais atvejais, jei tai bus daroma teisėtai ir taisyklingai ir nekenks nei poligono įrengimams, nei pratimams.

1 priedas

Žandarų teisės ir pareigos

1. Žandaras, eidamas tarnybos pareigas, yra neliečiamas asmuo, kaip ir sargybinis (žr. Vidaus tarn. stat. VI dal. 105 str. ir K. B. St. 113, 114, 116, 117, 118, 119 str.).

2. Kiekvienas žandaras, eidamas tarnybos pareigas, yra ginkluotas karabinu arba pistoletu, dėvi tarnybinį ženklą — žalią akselbantą ir turi turėti asmens liudijimą.

3. Patruliuoti arba į bet kurį postą skiriama ne mažiau kaip 2 žandapai.

4. Žandaras, pastebėjęs prasizengimą, turi apie tai pranešti poligono komendantui.

5. Žandaras, nuvykęs į stovyklą tarnybos reikalais, turi prisistatyti budinčiam karininkui ir pranešti atvykimo tikslą.

6. Žandapai, vistiek, kurio laipsnio, turi teisę reikalauti iš visų puskarininkių ir kareivių asmenį įrodančių dokumentų ir, kai reikia, juos sulaikyti.

7. Žandapai žiūri, kad puskarininkiai ir kareiviai, išėję už stovyklų ribų su leidimais, laikytųsi drausmės, viešojo padorumo, mandagumo ir uniformos dėvėjimo taisyklių.

8. Neturinčius dokumentų, nepadoriai besielgiančius, neblaivius, neturinčius leidimų išeiti iš stovyklos ir kitaip nusizengusius puskarininkius ir kareivius sulaiko, pristato artimiausios stovyklos ar poligono budėtojui ir praneša apie tai poligono komendantui.

Sulaikyto puskarininkio ar kareivio pavardę (jei ji nežinoma) sužino iš budėtojo.

9. Žandarai žiūri, kad stovyklų ribose nevaikščiotų pašaliniai asmenys. Įtariamus civilinius asmenis sulaiko ir pristato poligono komendantui.

10. Žandaras, pastebėjęs keliamą netvarką tarp karių ir civilinių gyventojų, griebiasi priemonių jai pašalinti. Jei to padaryti nepavyksta, kreipiasi į artimiausios stovyklos ar poligono budėtoją.

Ypatingais atsitikimais vartoja jėgą.

11. Žandarai seka, kad poligono ribose nesirinktų pašaliniai asmenys. Prireikus, patikrina asmens dokumentus ir, jei asmuo įtariamasis, jį sulaiko ir perduoda poligono budėtojui asmenybei išaiškinti.

Pastaba. Civ. asmenims nuolatinius leidimus lankyti stovyklas duoda poligono komendantas. Svečiams stovyklas lankyti leidžia stovyklų viršininkai.

2 priedas

Nesprogusių sviedinių (minų) ieškojimas

1. Pranešimai apie nerastus nesprogusius sviedinius (minas) ir žurnalai padeda poligono viršininkui geriau ir tikriau spręsti, ar galima leisti kariuomenės vienetais manevruoti tam tikrame rajone ir ar reikia nuodugnai ieškoti nesprogusių sviedinių.

2. Nuodugnus nesprogusių sviedinių ieškojimas tam tikrame rajone atliekamas taip:

a) Rajonas dalinamas į eilę barų ne platesnių kaip 100 m, pažymint tų barų ribas vėliavėlėmis arba gairėmis.

b) Kiekvienu baru praeina kareiviai vilni 10 m tarpais atviroje vietoje ir 5 m tarpais žolėtoje arba krūmuotoje vietoje. Per 100 m už pirmos vilnies eina antra vilnis.

3. Nesprogusiems sviediniams ieškoti skirtų komandų viršininkai visiškai atsako už tinkamą pavesto darbo atlikimą ir komandų žmonių saugumą.

3 art. pulko 1937 m. I šaud.
ŽURNlaikotarpio nesprogusių sviedinių
ALAS

Eilės Nr.	Data	Sviedinio kalibras gr/šr	Sviedinio kritimo rajonas	Kada sviedinys rastas
1	2	3	4	5
1	VI.18	75/0	12 kvart. pietų rytų kraštas	VI.19
2	"	0/75	Apie 200 m į šiaurės rytus nuo 5-kių kelių kryžkelės	"
3	"	105/0	Rytiniame krašte miško (N kvart. piet. krašte)	
4				
5				

P a a i š k i n i m a i :

- 4 dryžiuje žymimas rajonas pastoviais (nuolatiniais) vietos daiktais.
- 5 ir 6 dryžius užpildo sprogdintojas.
- Jei 7 dryžiuje nėra parašo — sviedinys nesurastas.
- 8 dryžiuje braižomos skemos, pažymint sviedinio kritimo vietą. Jei arti nėra pastovesnių vietos daiktų, nesprogusių

Kada sviedinys su-sprogdintas	Sprogdintojo parašas	Sviedinio kritimo skema
6	7	8
VI.19	Kpt. SKIPITIS	
"	Kpt. SKIPITIS	

Sekiau: ltn. PEMPĖ.

- sviedinių kritimo vietos žymimos santykiu su tos dienos pastatytais taikiniais arba koordinatėmis.
- Žurnalą (apačioj) pasirašo tai dienai paskirtas nesprogusių sviediniams sekti ir registruoti karininkas.
- Šis žurnalas, šaudymo laikotarpiui pasibaigus, tuoj siunčiamas poligono komendantui.

TURINYS

	Pusl.
Įsakymas	3
Bendrybės	5
Poligono komendantas	6
Poligono naudojimas	9
Poligono suskirstymas rajonais	11
Šaudymo organizacija:	
Šaudymo vadovybė ir pareigos	12
Šaudymo pratimų organizacija	13
Šaudymo nagrinėjimas	14
Šaudymo apyskaita	15
Šaudmenys	16
Taikinių karininkas	17
Saugumas	18
Apsaugos priemonės	18
Nesprogusių sviedinių (minų) sprogdinimas	23
Suvartotų šaudmenų liekanos	24
Taktiniai pratimai	25
Priešgaisriniai nurodymai	26
Stovyklų išplanavimas ir vidaus tvarka	30
Sanitarijos ir veterinarijos tarnyba	32
Poligono ir miškų administracijos santykiai ..	33
Priedai:	
1. Žandarų teisės ir pareigos	35
2. Nesprog. sviedinių (minų) ieškojimas	37
3. Nesprogusių sviedinių žurnalo pavyzdys	38

4.50 A